

مقاله اصلی

مقایسه رفتار کلیشه ای، خود پنداره و جامعه پذیری دانش آموزان مدارس مختلط و غیرمختلط مقطع ابتدایی در منطقه ی شاور

تاریخ دریافت: ۹۷/۰۹/۱۵ - تاریخ پذیرش: ۹۸/۰۶/۰۱

خلاصه

مقدمه: هدف از این پژوهش مقایسه رفتار کلیشه ای، خود پنداره و جامعه پذیری دانش آموزان مدارس مختلط و غیرمختلط مقطع ابتدایی در منطقه ی شاور بود.

روش کار: روش پژوهش علی مقایسه ای بود. جامعه آماری این پژوهش را دانش آموزان مدارس مختلط و غیرمختلط مقطع ابتدایی در منطقه ی شاور و نمونه آن را ۳۷۰ نفر دانش آموز (۱۶۶ نفر از مدارس مختلط و ۲۰۴ نفر از مدارس غیرمختلط) که به روش نمونه گیری خوشه ای تصادفی انتخاب شدند، تشکیل می داد. برای جمع آوری داده ها از مقیاس های پرسشنامه سازگاری اجتماعی بل، پرسشنامه نقش جنسیتی بم و پرسشنامه خودپنداره تحصیلی بی یسن چن استفاده شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده ها از روش تحلیل واریانس دوطرفه استفاده شد.

نتایج: نتایج نشان داد بین کلیشه های جنسیتی، خودپنداره و جامعه پذیری دانش آموزان دختر و پسر تفاوت معناداری وجود دارد.

نتیجه گیری: علاوه بر این، نتایج جدول نشان می دهد بین کلیشه های جنسیتی، خودپنداره و جامعه پذیری دانش آموزان مدارس مختلط و غیرمختلط تفاوت معناداری وجود دارد ($P < 0.001$).

کلمات کلیدی: رفتار کلیشه ای، خود پنداره، جامعه پذیری، دانش آموز، مدارس مختلط، غیرمختلط

مجتبی دیناروند^{*}

کارشناسی ارشد علوم تربیتی دانشگاه آزاد واحد
دزفول

Email: m.dinarvand58@gmail.com

مقدمه

نهادهای اجتماعی کننده وظیفه شان شکل دادن به افکار، رفتار و شخصیت افراد بر اساس ارزش ها و هنجارهایی است که خود این نهادها حامل آنها هستند. این نهادها توسط فرآیند جامعه پذیری، تجربیات، ارزش ها و هنجارها را به افراد منتقل می کنند و فرد بر اثر همنا شدن با ارزش ها و هنجارهای گروه، وظایف رسم های اجتماعی، تشریفات، آداب اجتماعی، اخلاق، سنت های اجتماعی و رفتار مناسب برای زندگی در جامعه را می آموزد. فرآیند جامعه پذیری در خانواده به طور غیررسمی و با میزان بالای روابط عاطفی و به دور از روابط خشک و کلیشه ای صورت می گیرد. در مدرسه، فرآیند جامعه پذیری به طور رسمی و با اجرای احکام خشک و غیرعاطفی همراه است. مدت جامعه پذیری غیررسمی خیلی طولانی تر از آموزش و پرورش رسمی است. چرا که از بدو تولد تا هنگام مرگ ادامه می یابد و به علت این که جامعه پذیری از ابتدا با تجربه های فردی همراه است باعث می شود که فرد با آغوش باز از آن استقبال کند. در صورتی که مدرسه و محیط کار به دلیل رسمی بودن دارای روابط خشک و غیرعاطفی است و ناگزیر به عنوان تکلیف فرد در برابرش موضع می گیرد (۱). در مدارس طی زمان های کوتاه به دانش آموزان درس اخلاق داده می شود؛ ولی وقتی دانش آموزان به خانه یا محله خود باز می گردند چیزی سواى آن را به طور مکرر و مداوم تجربه می کند. این امر باعث ایجاد تضاد در شخص شده و خودپنداری فرد را نیز دچار دگرگونی می کند. جامعه می تواند هم در فرد خودپنداره مثبت ایجاد کند؛ اگر او را به عنوان فردی با ارزش بپذیرد و به او فرصت نشان دادن خود را بدهد، زمینه شکوفایی استعدادهای او را فراهم نماید و هم می تواند در فرد خودپنداره منفی ایجاد کند اگر به شخص به عنوان ابزار نگاه کند به او فرصت ابراز وجود ندهد و دنیایی از تضادها را در اطراف فرد ایجاد نماید.

خودپنداره عبارت است از اینکه فرد خودش را می بیند. تصویر و پنداشتی که ما از خود داریم در تعیین رابطه ما با دیگران سهم عمده ای دارند (۲). یکی از انواع تقسیم بندی هایی که در خصوص خودپنداره^۱ صورت گرفته است، می توان به خودپنداره مثبت و منفی اشاره کرد. خودپنداره مثبت نشانه این است که شخص خود را به عنوان کسی که دارای نقاط قوت و ضعف است پذیرفته است و این امر موجب بالا رفتن اعتماد به نفس در او شده، روابط اجتماعی وی را ارتقا می بخشد. اگر خودپنداره فرد منفی و نامتعادل باشد، از لحاظ روانی ناسالم شناخته می شود. کوپر اسمیت^۲ در مطالعاتش به این نتیجه رسید، کسانی که در کودکی خودپنداره مثبت و نیز عزت نفس بالایی داشتند در بزرگسالی موفق تر از کسانی بودند که خودپنداره منفی داشتند. خودپنداره منفی از شرایطی ناشی می شود که در این شرایط نوجوانان و جوانان نمی توانند تصوراتشان را نسبت به خودشان بیان کنند در چنین شرایطی مستعد رفتار بزهکارانه می شوند (۳). در تمامی جوامع بشری، افراد بر حسب ملاک های اجتماعی نظیر نقش و پایگاه طبقه، مذهب و نژاد و ... دسته بندی می شوند. یکی از مهمترین ملاک های اجتماعی- فرهنگی برای دسته بندی افراد جامعه، جنسیت است. به عقیده بسیاری از جامعه شناسان، جنسیت شاید یگانه ویژگی مهمی است که به طور اساسی تعیین کننده ادراکات، نگرش ها، رفتارها و منزلت افراد در جامعه بوده و خود نیز به شدت تحت تاثیر یادگیری اجتماعی و فرهنگی شکل می گیرد. هر یک از مقولات مرد یا زن بودن یا دختر و یا پسر بودن مبتنی بر یکسری تصورات و پیش فرض هایی درباره نگرش ها و رفتارهای مناسب مردانه و یا زنانه (کلیشه های جنسیتی) است که در فرهنگ هر جامعه ای تعاریف ویژه متفاوتی دارد (۴). از این رو هر جامعه برخی خصوصیات و رفتارها را بر مرد و برخی خصوصیات و

1. selfconcept

2- Copper Smith

که در این تحقیق به آن پرداخته می شود خودپنداره است. خودپنداره تامین های شناختی برگرفته از تجارب درباره خود است و یکی از هسته های اصلی آن رابطه با افراد مهم زندگی می باشد. (۷). و بندورا آن را عملکرد انسان میداند که به وسیله عوامل بیرونی به گونه غیرمستقیم و از راه فرآیندهای مربوط به خود تاثیر می پذیرد. هر فرد در مدرسه ارزیابی از توانایی و یادگیری خود در مقایسه با دیگران انجام می دهد و به گفته مارش^۲ (۲۰۱۲) این ارزیابی می تواند تاثیر زیادی بر پیشرفت تحصیلی او در مدرسه داشته باشد (۸). خودپنداره تحصیلی و مقدار یادگیری در دانش آموزان رابطه مستقیم با هم دارند. نیز داده هایی را که شخص خود را در آنها یکپارچه می کند و شامل دانش، مهارت، نگرش و نقش و برخی موضوعات دیگر است می داند (۹). اما متغیر دیگری که در این تحقیق مورد توجه قرار گرفته است جامعه پذیری^۳ می باشد از دیدگاه جامعه شناسان جامعه پذیری روندی است که فرد را برای زندگی گروهی آماده می کند و نقش اساسی در شکل گیری شخصیت، نگرش و رفتار فرد دارد (۹) نسل های جدید بخش مهمی از فرآیند جامعه پذیری را بیرون از الگوهای سنتی خانواده پدسالار در مدارس تجربه می کنند (۱۰). مدارس هم با فرآیند رسمی خود و هم با برنامه های آموزش پنهان خود در حکم جامعه پذیری افراد عمل می کنند (۹). از آنجایی که در مدارس مختلط دانش آموزان پسر و دختر با هم درس می خوانند و طبق مطالب ذکر شده در فوق کلیشه ها مربوط به جنسیت بوده و آثار مخربی در شخصیت و روان افراد بازی می کنند لذا در آموزش و پرورش با این سوال مواجه هستیم که آیا در مدارس مذکور می توان رفتارهای کلیشه ای را تعدیل و از بین برد یا به پرننگ تر شدن آن دامن خواهد زد؟ از طرف دیگر خودپنداره تصورات هر فرد از خویش است که ممکن است درست یا نادرست باشند که این تصورات در هر دو جنس متفاوت است. آیا

رفتارها را به زن نسبت می دهند. رفتارهای کلیشه ای در واقع زائیده تصورات جامعه است که در خودپنداره های افراد ظهور پیدا می کند. با توجه به مطالب بالا هدف از پژوهش مقایسه رفتار کلیشه ای خودپنداره و جامعه پذیری مدارس مختلط و غیرمختلط بود. در ادامه این فصل ابتدا بیان مسئله، سپس اهمیت و ضرورت و هدف های پژوهش سوالات پژوهشی، متغیرها و تعاریف عملی و نظری آنها آورده شده است. در نظام آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران کلاس ها به دو صورت تک جنسیتی و مختلط و همچنین مستقل و چندپایه دایر می باشد. مدارس تک جنسیتی مدارس هستند که در آنها یا پسران و یا دختران مشغول تحصیل می باشند و مدارس مختلط مدارس هستند که در آن دانش آموزان پسر و دختر با هم مشغول تحصیل هستند. زن و مرد بابت متمایز بودن در ساختار بندی خود، دو گروه مجزا را در جامعه انسانی تشکیل می دهند. این گروه بندی به دنبال خود کلیشه های جنسیتی^۱ را به دنبال دارد (۱). کلیشه های جنسیتی مجموعه سازمان یافته ای از باورها درباره زنان و مردان است. کلیشه های جنسیتی دربرگیرنده اطلاعاتی درباره ظاهر جسمانی، نگرش ها، علایق، صفات روانی، روابط اجتماعی و نوع شغل زنان و مردان است (۵). کلیشه های جنسیتی تصویر ذهنی یکنواخت، قالب بندی شده ای از رفتار خاص مربوط به زنان و مردان را بدون آنکه مورد بررسی و آزمون قرار گرفته باشند، ارائه می دهد. براساس کلیشه های جنسیتی، زنان و مردان در جامعه دارای ویژگی های خاص، رفتار خاص و حالات روانی خاص هستند و در نهایت قابلیت انجام وظایف و کارهایی را دارند که به صورت معمول با یکدیگر متفاوتند. کلیشه سازی از طرفی خصوصیات و توانایی هایی را به زنان اختصاص می دهد که در مردان نشانه ای از آنها نیست و از طرف دیگر، توانایی و خصوصیتی را به مردان نسبت می دهد که زنان از آن بی بهره هستند (۶). متغیر دیگری

2. Marsh

3. Socialization

1. Gender stereotype

(۱۱). این مسئله پژوهشگر را بر آن داشت که جهت بررسی این اثر بخشی از مدارس منطقه شاوور واقع در استان خوزستان که سالهاست بصورت فعال جریان دارند موضوعی را تحت عنوان: مقایسه رفتار کلیشه ای، خود پنداره و جامعه پذیری دانش آموزان مدارس مختلط و غیرمختلط مقطع ابتدایی در منطقه ی شاوور، طرح و مورد بررسی قرار دهد. نتایج این پژوهش می تواند مورد توجه برنامه ریزان درسی و آموزشی در سطح کلان قرار بگیرد تا بتوانند اهداف بلند آموزشی را در این مدارس هم محقق کنند. هدف اصلی نهادهای جامعه پذیری، اجتماعی کردن یا آماده ساختن دانش آموزان برای حضور موثر در جامعه و درک به موقع، هماهنگی ساخت ها، کارکردها و فرهنگ جامعه جهت نشان دادن عملکرد معقول اعم از واکنش ها، رفتار یا کنش در جهت رفع نیازها و رسیدن به اهداف جمعی است. پس باید کوشید تا با جامعه پذیر کردن دانش آموزان، آنها را افرادی موثر برای خود و جامعه تربیت نمود (۱۲). حال با توجه به مطالب فوق و نتایج تحقیقات مشابه پژوهش حاضر به مطالعه مقایسه رفتار کلیشه ای، خود پنداره و جامعه پذیری دانش آموزان مدارس مختلط و غیرمختلط مقطع ابتدایی در منطقه ی شاوور انجام شد.

روش کار

طرح پژوهشی حاضر یک تحقیق غیر آزمایشی از نوع علی-مقایسه ای و پس رویدادی است و در مواردی استفاده می گردد که علت یا علل از پیش اتفاق افتاده است.

جامعه آماری جامعه ی آماری این پژوهش عبارت است از کلیه دانش آموزان ابتدایی مدارس دولتی منطقه ی شاوور اعم از دختر و پسر که در سال تحصیلی ۹۵-۱۳۹۴ مشغول به تحصیل می باشند که بر اساس آمار اداره آموزش و پرورش منطقه ی شاوور در حال حاضر تعداد دانش آموزان ابتدایی پسر ۱۹۷۱ و دختر ۱۹۵۹ نفر می باشد.

اجتماع دانش آموزان به صورت مختلط می تواند تصورات نادرست را تصحیحی و نقش تربیتی سازنده در شخصیت افراد بازی کند؟ (۹). از نگاه دیگر مدارس مستقل در نیمی از روز یا فقط جامعه دختران را در خود جای می دهد و یا جامعه پسران و حال آنکه می دانیم که انسان ها متأثر از رفتار یکدیگر هستند بر هم اثر گذاشته و از یکدیگر تاثیر می پذیرند. سوال اینجاست آیا در مدارس مختلط رفتار اجتماعی و سازگاری اجتماعی بهتر شکل می گیرد و مشکلاتی را که در اثر روابط نامشروع در سال های آینده و دوران بلوغ به وجود می آید را می تواند مدیریت کند یا به این بحران دامن می زند؟ آیا تشکیل گروه های مختلط دانش آموزان را جامعه پذیری تربیت می کند یا آنان را جامعه پذیرتر می نماید؟ این مسائل و صدها مسئله دیگر مشکلاتی است که آموزش و پرورش با آنها روبروست و سعی می شود با مقایسه مدارس مختلط و غیرمختلط به این سوالات جواب داده شود (۹). مدارس مختلط نزدیک به ۲۵ درصد مدارس کشور را تشکیل می دهند. تا به حال تحقیقی درباره این مدارس صورت نگرفته است که آیا این مدارس تهدید هستند یا فرصت؟ دین مبین اسلام درباره اختلاط دختر و پسر وقتی که به سن بلوغ رسیده باشد نظر مثبت ندارد و مشکلاتی را که در سنین بلوغ به وجود می آید را مورد توجه قرار می دهد و از طرفی بعضی صاحب نظران اینگونه مشکلات را به علت حصارکشی و سخت گیری ها می دانند که در دوران نوجوانی و جوانی اتفاق می افتد. بعضی از صاحب نظران چون پیازه^۱ و فروید^۲ ریشه اکثر رفتار بزرگسالی را در دوران کودکی می دانند و از طرفی دیگر می دانیم که رفتارهای کلیشه ای (جنسیتی) آثار مخربی را در یادگیری بچه ها بازی می کنند پس با توجه به مسائل بالا و مسائل دیگر به نظر می رسد که جای پژوهش در این مدارس و این موضوعات خالی است. اشراف بر این مسائل می تواند راهگشای بسیاری از مسائل آموزشی، تربیتی و ... باشد

1. Piaget

2. Freud

۲- پرسشنامه نقش جنسیت بم

ساندرا بم روان شناس (۱۴) آزمونی تهیه کرد که دو جنسیتی بودن را اندازه گیری می کند. این آزمون شامل ۶۰ صفت یا عبارت توصیفی است. حداقل و حداکثر نمره‌ای که از آزمودنی در این پرسشنامه می‌تواند کسب کنند به ترتیب برابر ۶۰ و ۴۲۰ می‌باشد. بم (۱۴) جهت محاسبه اعتبار فرم کوتاه پرسشنامه نقش جنسی همبستگی آن با فرم بلند بررسی کرد و ضریب همبستگی بین این دو را ۰/۹۹ به دست آورد. اعتبار آزمون فرم کوتاه نقش جنسی بم به گزارش مهرایی زاده و همکاران (۱۵) با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون محاسبه شد. تمام ضرایب همبستگی مولفه های این آزمون در سطح ۰/۰۰۱ معنی دارند. ضریب همبستگی کل آزمون برای زنان ۰/۹۹ و مردان ۰/۷۵ به دست آمده است. بم همسانی درونی این مقیاس را ۰/۹۰ به دست آورد. مهرایی زاده و همکاران به منظور برآورد پایایی آزمون فرم کوتاه نقش جنسی بم و مولفه های آن ضرایب آلفای کرونباخ آنها را محاسبه نمودند. ضریب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس ۰/۸۰ به دست آمد که نشانگر سطح بالای هماهنگی درونی آزمون است.

۳- پرسشنامه خودپنداره تحصیلی یی یسن چن

این پرسشنامه برای اولین بار توسط یی یسن چن در سال ۲۰۰۴ پس از اجرا روی ۱۶۱۲ دانش آموز تایوانی دوره دبستان ساخته شد. تمرکز این پرسشنامه بر سنجش خودپنداره دانش آموزان دوره ابتدایی و راهنمایی است. در پژوهش افشاری زاده و همکاران (۱۶) پایایی کل پرسشنامه را ۰/۷۸ گزارش کرده‌اند و پایایی مولفه‌های عمومی، آموزشگاهی و غیرآموزشگاهی به ترتیب، ۰/۴۸، ۰/۷۲ و ۴۷ بدست آمد. همچنین بررسی روایی صورتی، محتوایی، سازه‌ای و همگرایی پرسشنامه نیز مطلوب گزارش شده است.

همچنین تعداد مدارس مستقل پسرانه ۱۰ باب، دخترانه ۶ باب و مدارس مختلط ۱۰۲ باب می باشد. جهت برآورد حجم نمونه نیز از جدول کرجسی و مورگان استفاده شده است. و تعداد ۳۷۰ نفر به عنوان حجم نمونه انتخاب شد. به طوری که برای از مدارس مستقل (تک جنسیتی) ۲۰۴ نفر و مختلط تعداد ۱۶۶۰ نفر از دو جنس پسر و دختر به طور مساوی انتخاب گردید. با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای از میان مدارس مستقل ۲ مدرسه دخترانه و ۲ مدرسه ی پسرانه و از میان مدارس مختلط نیز ۱۰ مدرسه ی مختلط انتخاب گردید. در مرحله بعد در مدارس مستقل تعداد کلاس ما و دانش آموزان به صورت تصادفی انتخاب و پرسشنامه در بین آن ها توزیع گردید. در مدارس مختلط به علت تعدد چند پایه در یک کلاس تمام دانش آموزانی که توانایی خواندن و نوشتن و فهم گویه های پرسشنامه را داشتند انتخاب گردیدند. شیوه و روش اجرا

ابزار پژوهش

۱- پرسشنامه سازگاری اجتماعی بل

این پرسشنامه در سال ۱۹۶۱ میلادی توسط پروفیسور بل تدوین شد. وی در زمینه سازگاری اجتماعی، دو پرسشنامه ارائه کرده است که یکی مربوط به دانش آموزان و دانشجویان و دیگری برای بزرگسالان است. پرسشنامه مورد استفاده در این تحقیق شامل ۳۲ سوال با سه مقیاس بله، خیر و نمی دانم است. حداقل نمره‌ای که شخص می‌تواند کسب نماید ۳۲ واحد و حداکثر ۹۶ می‌باشد. پایایی پرسشنامه سازگاری اجتماعی بل ۰/۸۸ بدست آمده است که به وسیله روش همبستگی موارد فرد- زوج و استفاده از فرمول پیشگویی اسپیرمن- براون تعیین شده است. اعتباریابی و روایی این پرسشنامه در ایران به وسیله دلاور استاندارد شده است، همچنین توسط محمدیان شهرباف مورد مطالعه قرار گرفته که به نتایج مشابه سازنده تست دست یافته است (۱۳).

یافته ها

جدول ۱- میانگین، انحراف استاندارد دو گروه در متغیرهای پژوهش

شاخص	مدارس مختلط		دانش آموزان غیرمختلط	
	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
متغیرها				
مردانگی	۷۲/۳۱	۱۲/۸۰	۸۷/۸۶	۱۴/۷۶
زنانگی	۷۳/۵۵	۱۶/۴۸	۸۱/۱۱	۱۷/۸۲
جامعه پذیری	۲۶/۲۵	۷/۲۵	۲۰/۳۸	۴/۱۳
خودپنداره	۴۳/۵۴	۵/۱۳	۳۴/۹۹	۵/۷۸

همان طوری که در جدول ۱- مشاهده می شود در گروه مدارس مختلط میانگین و انحراف معیار برای کلیشه های مردانگی برابر با ۷۲/۳۱ و ۱۲/۸۰، برای کلیشه های زنانگی برابر با ۷۳/۵۵ و ۱۶/۴۸، برای جامعه پذیری برابر با ۲۶/۲۵ و ۷/۲۵ و خودپنداره برابر با ۴۳/۵۴ و ۵/۱۳ می باشد.

همچنین نتایج نشان می دهد در گروه مدارس غیرمختلط میانگین و انحراف معیار برای کلیشه های مردانگی برابر با ۸۷/۸۶ و ۱۴/۷۶، برای کلیشه های زنانگی برابر با ۸۱/۱۱ و ۱۷/۸۲، برای جامعه پذیری ۲۰/۳۸ و ۴/۱۳ و برای خودپنداره برابر با ۳۴/۹۹ و ۵/۷۸ می باشد.

جدول ۲- نتایج تحلیل واریانس عاملی (۲*۲) متغیرهای پژوهش بر اساس گروه و جنسیت

نام آزمون	مقدار	DF فرضیه	DF خطا	F	Sig	Eta
آزمون اثر پیلایی	۰/۹۸۳	۴	۳۶۳	۵۱/۹۹	۰/۰۰۱	۰/۵۶
آزمون لامبدای ویلکز	۰/۰۱۷	۴	۳۶۳	۵۱/۹۹	۰/۰۰۱	۰/۵۶
آزمون اثر هتلینگ	۵۷/۲۹	۴	۳۶۳	۵۱/۹۹	۰/۰۰۱	۰/۵۶
آزمون بزرگترین ریشه روی	۵۷/۲۹	۴	۳۶۳	۵۱/۹۹	۰/۰۰۱	۰/۵۶
آزمون اثر پیلایی	۰/۵۶۹	۴	۳۶۳	۸۷/۳۵	۰/۰۰۱	۰/۴۹
آزمون لامبدای ویلکز	۰/۵۳۳	۴	۳۶۳	۸۷/۳۵	۰/۰۰۱	۰/۴۹
آزمون اثر هتلینگ	۰/۹۶۳	۴	۳۶۳	۸۷/۳۵	۰/۰۰۱	۰/۴۹
آزمون بزرگترین ریشه روی	۰/۹۶۳	۴	۳۶۳	۸۷/۳۵	۰/۰۰۱	۰/۴۹
آزمون اثر پیلایی	۰/۱۰۵	۴	۳۶۳	۱۰/۶۱	۰/۰۰۱	۰/۱۰
آزمون لامبدای ویلکز	۰/۸۹۵	۴	۳۶۳	۱۰/۶۱	۰/۰۰۱	۰/۱۰
آزمون اثر هتلینگ	۰/۱۱۷	۴	۳۶۳	۱۰/۶۱	۰/۰۰۱	۰/۱۰
آزمون بزرگترین ریشه روی	۰/۱۱۷	۴	۳۶۳	۱۰/۶۱	۰/۰۰۱	۰/۱۰

همان طوری که در جدول ۲- مشاهده می شود در متغیر گروه، سطوح معنی داری همه آزمون ها، بیانگر آن هستند

که بین دانش آموزان مدارس مختلط و غیرمختلط حداقل از لحاظ یکی از متغیرهای وابسته، تفاوت معنی داری

دارد. افزون بر این نتایج نشان می دهد در تعامل گروه و جنسیت، سطوح معنی داری همه آزمون ها، بیانگر آن هستند حداقل از لحاظ یکی از متغیرهای وابسته، تعامل معنی داری وجود دارد.

وجود دارد. همچنین نتایج جدول ۲- نشان می دهد در متغیر جنسیت، سطوح معنی داری همه آزمون ها، بیانگر آن هستند که بین دانش آموزان دختر و پسر حداقل از لحاظ یکی از متغیرهای وابسته، تفاوت معنی داری وجود

جدول ۳- میانگین و انحراف استاندارد خودپنداره به تفکیک گروه و جنسیت

دختر		پسر		جنسیت		
تعداد	انحراف استاندارد	میانگین	تعداد	انحراف استاندارد	میانگین	گروه
۸۳	۴/۲۰	۴۴/۱۹	۸۳	۵/۸۵	۴۲/۹۰	مدارس مختلط
۱۰۲	۴/۰۷	۳۶/۰۸	۱۰۲	۶/۹۴	۳۳/۸۹	مدارس غیرمختلط
۱۸۵	۵/۷۷	۳۹/۷۲	۱۸۵	۷/۸۷	۳۷/۹۳	کل

جدول ۴- نتایج تحلیل واریانس دو متغیره جنسیت و نوع آزمودنی در خودپنداره

سطح معنی داری	F	MS	DF	SS	منبع واریانس
۰/۰۰۱	۲۲/۶۵	۶۷۰/۱۷	۱	۶۷۰/۱۷	نوع آزمودنی
۰/۰۰۲	۹/۳۹	۲۷۷/۹۳	۱	۲۷۷/۹۳	جنسیت
۰/۴۲۶	۰/۶۳	۱۸/۸۲	۱	۱۸/۸۲	جنسیت * نوع آزمودنی
		۲۹/۵۷	۳۶۶	۱۰۸/۱۶	خطا
			۳۷۰	۵۷۵۷/۰۰	کل

دختر و پسر وجود دارد. همچنین نتایج نشان داد از لحاظ کلیشه های جنسیتی، جامعه پذیری و خودپنداره در بین دانش آموزان مدارس مختلط و غیر مختلط تفاوت معناداری وجود دارد ($P < 0/001$).

بحث و نتیجه گیری

نهادهای اجتماعی کننده وظیفه شان شکل دادن به افکار، رفتار و شخصیت افراد بر اساس ارزش ها و هنجارهایی است که خود این نهادها حامل آنها هستند. این نهادها توسط فرآیند جامعه پذیری، تجربیات، ارزش ها و هنجارها را به افراد منتقل می کنند و فرد بر اثر همونوا شدن با ارزش ها و هنجارهای گروه، وظایف رسم های اجتماعی، تشریفات، آداب اجتماعی، اخلاق، سنت های

نتایج جدول بالا نشان دهنده آن است که در خود پنداره تفاوت معنا داری بین آزمودنی های دختر و پسر وجود دارد. مقایسه ی میانگین ها (جدول ۴-۱۰) نشان داد که دانش آموزان دختر در این زمینه نمرات بالاتری را کسب کرده اند ($P < 0/001$). علاوه بر این، نتایج جدول بالا نشان می دهد بین خودپنداره در بین دانش آموزان مدارس مختلط و غیرمختلط تفاوت معناداری وجود دارد ($P < 0/001$). مقایسه ی میانگین ها (جدول ۴-۲) نشان داد که دانش آموزان مدارس غیرمختلط در این زمینه نمرات بالاتری را کسب کرده اند. همچنین مشاهده شد که تعامل دو متغیر جنسیت و نوع آزمودنی (مختلط و غیر مختلط) معنا دار نمی باشد. نتایج نشان داد از لحاظ کلیشه های جنسیتی و خود پنداره تفاوت معنا داری بین آزمودنی های

اجتماعی و رفتار مناسب برای زندگی در جامعه را می آموزد.

نتایج نشان داد بین کلیشه های مردانگی دانش آموزان دختر و پسر تفاوت معناداری وجود دارد. مقایسه‌ی میانگین‌ها نشان داد که دانش آموزان پسر در این زمینه نمرات بالاتری را کسب کرده‌اند. همچنین، نتایج نشان داد بین کلیشه های مردانگی دانش آموزان مدارس مختلط و غیر مختلط تفاوت معناداری وجود دارد. مقایسه‌ی میانگین‌ها نشان داد که دانش آموزان مدارس غیر مختلط در این زمینه نمرات بالاتری را کسب کرده‌اند. علاوه بر این، نتایج نشان داد در کلیشه های زنانگی تفاوت معناداری بین آزمودنی‌های دختر و پسر وجود دارد. مقایسه‌ی میانگین‌ها نشان داد که دانش آموزان دختر در این زمینه نمرات بالاتری را کسب کرده‌اند. همچنین نتایج نشان داد بین کلیشه های زنانگی در بین دانش آموزان مدارس مختلط و غیرمختلط تفاوت معناداری وجود دارد. مقایسه‌ی میانگین‌ها نشان داد که دانش آموزان مدارس غیرمختلط در این زمینه نمرات بالاتری را کسب کرده‌اند. بسیاری از پژوهش‌های انجام شده در زمینه بررسی تاثیر نقش‌های جنسیتی بر عرصه های گوناگون اجتماعی به این نتیجه منجر شده است که نقش‌های جنسیتی تعیین کننده و پیش بینی کننده بسیاری از افکار، احساسات و روابط اجتماعی هستند. از جمله این پژوهش‌ها می توان به پژوهش بم (۱۴) اشاره کرد که نشان می دهند که پسران و دختران در زمینه باورهای جنسیتی بطور معناداری متفاوت هستند. یافته های زهره و نند (۱۷) نیز نشان می دهد که باورهای جنسیتی دختران و پسران دانش آموز تفاوت های زیادی با یک دیگر دارد، چنان که باورهای جنسیتی پسران در مقایسه با دختران غیر کلیشه ای تر است. بر اساس نظریه تهدید کلیشه ای^۱، تعامل های اجتماعی، رفتار های فردی را شکل می بخشد و باور های نظام دار نسبت به گروه های مختلف، به رفتار های

تثیت شده در آنها منجر می شوند. برای مثال، باور های کلیشه ای درباره زنان و مردان آفریقایی به شکل منفی بر رفتار آنها در حیطه های شناختی اثر می گذارد و برای آنها تهدید کننده می شود. تهدید کنندگی کلیشه ها بر اعضاء گروهی که این کلیش‌ها در مورد آنها به کار برده می شود، سبب راه اندازی همان رفتار های منفی مورد نظر کلیشه ها، می گردد. تهدید کلیشه ای بر رفتار فرد، حتی اگر به آن کلیشه ها باور نداشته باشد، تأثیر می گذارد و تلاش برای رد کلیشه ها اضطراب آور است، چرا که این کلیشه ها در فرهنگ، ساری و جاری است و رد کردن آن دشوار است. آگاهی زنان و مردان از این تهدید ها، یکی از راه هایی است که آنها می توانند خود را از این نوع کلیشه سازی رهایی بخشند و کلیشه ها و تهدید آنها را بازنگری کنند هنجارهایی که بر رابطه ی مدرسه و جامعه تأثیر می گذارند. پژوهش هایی در حال پدیدار شدن است که نشان می دهد هر چه هماهنگی بین فرهنگ داخل مدرسه و فرهنگ خانواده ی دانش آموز بیشتر باشد، موفقیت تحصیلی بالاتر خواهد بود. در واقع هر چه توقعات رفتاری مدرسه از دانش آموز با توقعات خانواده سازگارتر باشد، احتمال تبعیت وی از فرهنگ مدرسه و پذیرش توقعات تحصیلی مدرسه بیشتر است. وجود تعارض بین توقعات خانواده و مدرسه، برای کودکان و نوجوانان باعث ایجاد چالش در پذیرش خواسته های تحصیلی و مدرسی می شود. بنابراین، در جوامعی که تفکیک جنسیتی در آن ها پررنگ است، مثلاً جوامعی که بین نقش اجتماعی زن و مرد تفاوت معتناهی قائل اند، شرکت در مدارس تک جنسیتی باعث تقویت نقش های جنسی تفکیک شده می گردد.

در ادامه ، نتایج نشان داد بین جامعه پذیری دانش آموزان مدارس مختلط و غیر مختلط تفاوت معناداری وجود دارد. مقایسه‌ی میانگین‌ها نشان داد که دانش آموزان مدارس غیرمختلط در این زمینه نمرات بالاتری را کسب کرده‌اند. این یافته ها با نتایج دوکس)

¹- stereotype threat theory

۱۸) همسو و هماهنگ است. در تبیین این نتایج می توان گفت اجتماعی شدن، جریان ساختن واقعیت و ایفا کردن برخی نقش ها در جامعه است. این فرایند نهادینه ساختن ارزش ها، از لحظه تولد شروع شده و نقش هر یک از دو جنس مرد و زن را بر آنان تحمیل می کند. بدین سان نحوه رفتار در خلال فرآیند اجتماعی شدن، آموزش داده می شود. مهمترین عامل اجتماعی شدن فرد، خانواده، مدرسه و رسانه های گروهی هستند. در طی تاریخ تربیت و جنسیت، مدرسه مرکز مهمی برای تغییرات اجتماعی تلقی شده است و مکانی که شکل دهی جامعه ی دارای برابری بین زن و مرد و فاقد شرایط ظالمانه علیه زنان را تسریع و تقویت می کند. رویکرد های مختلفی برای بررسی منافع مدارس تک جنسیتی وجود دارد. برخی اندیشمندان فمینیست معتقدند: زنان باید قبل از آن که وارد عرصه ی جامعه شوند و به ایفای نقش پردازند، از جهت تحصیلی به بالاترین موفقیت های تحصیلی دست یافته باشند تا بتوانند به پشتوانه ی بنیه ی علمی و سوابق درخشان خود، قوانین، سیاست ها و شرایط را به نفع تمام زنان جامعه تغییر دهند. بر اساس این دیدگاه، مدارس تک جنسیتی می توانند دختران را در موفقیت تحصیلی برتری دهند. زیرا در این صورت می توان دروس را به گونه ای طراحی کرد که علائق مختص دختران به کار گرفته شود و بدین ترتیب، انگیزه ی آن ها مخصوصاً در آن دسته از موضوعات درسی که با مردانگی تداعی می شوند (مانند علوم تجربی) تقویت گردد. دسته ی دیگر از فمینیست ها ادعا می کنند مدارس باید به دنبال پیاده کردن یک الگوی برابری جنسیتی باشند تا دانش و تجربه ی برابری را برای نسل جوان تأمین کنند. در غیر این صورت، جوانان الگوهای نابرابری را در زندگی آینده ی خود بازتولید خواهند کرد. بر اساس این دیدگاه مدارس مختلط رهگذری است به سوی برابری جنسیتی بیشتر. نتایج نشان داد بین خود پنداره دانش آموزان دختر و پسر تفاوت معنا داری بین وجود دارد. مقایسه ی میانگین ها نشان داد که

دانش آموزان دختر در این زمینه نمرات بالاتری را کسب کرده اند ($P < 0/001$). همچنین، نشان داد بین خودپنداره دانش آموزان مدارس مختلط و غیرمختلط تفاوت معناداری وجود دارد. مقایسه ی میانگین ها نشان داد که دانش آموزان مدارس غیرمختلط در این زمینه نمرات بالاتری را کسب کرده اند. بسیاری از روانشناسان اجتماعی عقیده دارند که اساساً مفهوم خود مردان و زنان متفاوت است. مردان در جریان تعریف خود بیشتر بر منحصر به فرد بودن تأکید دارند، در حالیکه طرحواره خود زنان بیشتر بر ارتباط و بستگی داشتن با دیگران تأکید دارد. در شکل گیری خود پنداره و نگرش ها عوامل فرهنگی، اجتماعی و خانوادگی ممکن است در دختران و پسران تفاوت هایی را به وجود آورد (۱۹) لویس (۲۰) طی تحقیقی بر ۱۰۹۴ پسر و ۸۰۳ دختر دوره راهنمایی دریافت که عواملی چون جنس، عملکرد تحصیلی، اندازه خانواده و تحصیلات پدر بر نوع ادراکی اثر می گذارند. از سوی دیگر او دریافت گروهی که در خود ادراکی موفق بودند توفیق خود را بیشتر و به ترتیب مرهون توانایی، کوشش، بخت و سادگی کار می دانند. در حالیکه گروهی که خود ادراکی ناموفق داشتند عدم توفیق خویش را بیشتر و به ترتیب به دشواری کار عدم کوشش، توانایی و بخت نسبت می دادند. البرزی (21) تحقیقی که با ۱۹۲ دختر و پسر کلاسهای دوم و سوم راهنمایی مراکز تیزهوشان با استفاده از پرسشنامه پی-ام-اس-پی^۱ انجام دادند دریافتند دختران در خودپنداره تحصیلی، اجتماعی و ارزشی بالاتر از پسران بوده لیکن این تفاوتها معنادار نمی باشد، اما پسران به طور معنادار در خودپنداره ورزشی از دختران بالاتر هستند. بشاش، لطیفیان و سیف (22) در مورد تأثیر ابعاد خودادراکی بر روابط اجتماعی با همسالان در میان گروهی از نوجوانان دختر و پسر تیزهوش و عادی دریافتند نوجوانانی که از ادراک شایستگی اجتماعی بالاتر و خودارزشمندی قویتر برخوردارند روابط بیشتری با

¹-Pyryt & Mandiglo self perception suvey

از مقیاس شایستگی کودکان هارتر دریافت که دختران بطور معنی داری در شایستگی اجتماعی خود را از پسران در سطح بالاتری برآورد می کنند.

همسالان خود ایجاد می کنند و قدرت پیش بینی کنندگی شایستگی اجتماعی برای روابط اجتماعی با همسالان بیش از سایر متغیرها می باشد. همچنین شهیم (۲۳) طی تحقیقی بر روی ۱۹۹ دانش آموز پسر و دختر ۹-۱۱ ساله با استفاده

References

- [1] Tanha H (2000) An Introduction to Sociological Schools and Theories, Mashhad, Ni Negar, 2000: 474.
- [2] Sarban H, Isa Murad A, Tayebi Z (2013), The Relationship between Parents' Educational Attitudes and Dimensions of Psychosocial Health (Self-concept and Social Interaction) in Female Adolescents - School Psychology Meeting, 2(3): 126-97.
- [3] Chenari M (2008), Comparison of Self-Concept of Students with Parents with Positive and Negative Educational Attitudes with regard to Students' Gender, 2(4): 100-90.
- [4] Riahi M (2007), Social Factors Affecting the Acceptance of Gender Stereotypes, A Case Study of Trainees in Mazandaran Province Vocational Training Centers, Journal of Women's Research, 5(1): 136-109.
- [5] Golombok S, Fei R (2005), Gender Growth, Translated by: Shahre Ara, Mehrnaz, Tehran Phoenix Press.
- [6] Aazazi Sh (2001), Structural Analysis of Gender, Attitude to Gender Analysis in Iran, Tuning, Nasrin Tabari, Tehran, Shahid Beheshti University, First Edition.
- [7] Atkinson R, Watkinson R (2006), The field of Hilgard's psychology, Barahani's translation, Mohammad Taghi, Tehran, School Publications.
- [8] Marsh J (2012), The Micropolitics of Implementing a School-Based Bonus Policy: The Case of New York City's Compensation Committees. Educational Evaluation and Policy Analysis, 34(2): 164-184.
- [9] HominFar E (2003), Gender Social Transformation, Women's Research, 3(7): 113-89.
- [10] Castells E (2001), Information, Identity Power, Translated by Hassan Chavoshian, Tehran, New Design Publishing.
- [11] Mesbah M (2002), Towards Theology, Qom, Imam Khomeini Institute, 24.
- [12] Imani M, Mozafar M (2004), Analysis of the Books of Heavenly Gifts and Religious Education in Primary Schools, School Journal, 7.
- [13] Mohammadian Sharabaf HR (1995), The Effectiveness of Two Group Therapy Methods with Psychological and Cognitive Analysis Approach on Increasing the Level of Compatibility, MA Thesis. Tarbiat Modarres University, Tehran.
14. Sandra.Bem. M.L.(2005). The Thory and practice of career construction.in R.W.Lent &S.D.Brown(eds), career development and counseling:putting theory and research to work (pp.42-70). Hoboken, NewJersey:John Wiley & Sons.
- 15.Mehrabani S, Ahmadi M (2012), The Relationship between Physical Education Teachers' Occupational Attachment and Organizational Climate in Shiraz High Schools, Sport Management, 8: 21-5.
16. Afshari, R.,& Reihani, E.(1979)- Male and Female Job versus gender in the sociology of work. Social Problems,26,524-538.
17. Zohrvand Comparison of Learning and Retention Rate in Three Methods of Lecture, Assistance and Computer Assisted Learning. Master's Thesis. School of Psychology and Educational Sciences,3(6):85-94
- 18.Dox,R. (1990) When childeren and adults do not use learning strategies: toward atheory of setting .Review of educational research , Go, 517-530.
19. Leanu,N.,S.(2012).Role of perceived organizational support in the relationship between HR practices and organizational trust.Global Business Review, B:239-249.
- 20.Joyce,B.,Peck,L.,&Brown,C.(1981).Flexibility in teaching. New York:Longman.
- Roebuck, F. Bulher, T.S Aspy,D. (1979). Acomparison of light and low levels of humane teaching/learning conditions on th subsequent achieve ment of students identified as having. Sherman
21. Alborzi, Ali, Pour Shafi'i, Reza, The Role of Academic Motivation and Self-Efficacy and Study Approaches in Mathematical Achievement of Students in Experimental and Mathematical Sciences in Shahr-e Qajin, Journal of Modern Educational Thoughts, Eighth Year, No. 4 (32)
- 22.LAtifian H, Seif M. The role of religiosity in predicting students' cognitive emotion regulation strategies. Culture in Islamic University. 2014; 4(4): 605-620
23. Shahim M. Assertiveness Skills Training Efficiency on College Students' Persuasive Subjective Norms against Substance Abuse. Scientific Journal of Hamadan University of Medical Sciences & Health Services. 2011;18(3):40-49

Original Article

Comparison of stereotypical behavior, self-concept and socialization of primary and secondary school students in Shavour

Received: 06/12/2018 - Accepted: 23/08/2019

Mojtaba Dinarvand*¹

Master of Education in Dezful Azad University

Email:m.dinarvand58@gmail.com

Abstract

Introduction: The purpose of this study was to compare the stereotypical behavior, self-concept and socialization of mixed and non-mixed elementary school students in Shavour district.

Methods: The research method was causal comparative. The statistical population of this study consisted of students from mixed and non-mixed elementary schools in Shavour district. Would give. The data were collected using Bale's social adjustment questionnaire, Bam's gender role questionnaire and Yi Yen Chen self-concept questionnaire. Two way analysis of variance was used to analyze the data.

Results: The results showed that there was a significant difference between gender, self-concept and socialization of male and female students.

Conclusion: In addition, the results of the table show that there is a significant difference between gender, self-concept and socialization of mixed and non-mixed school students ($P < 0.001$).

Key words: stereotyped behavior, self-concept, socialization, student, mixed schools, non-mixed